

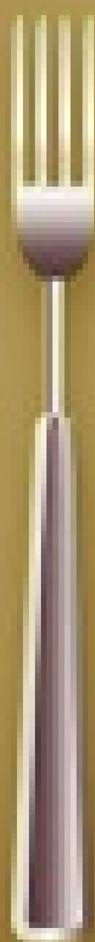
آستان قدس رضوی

۹۱

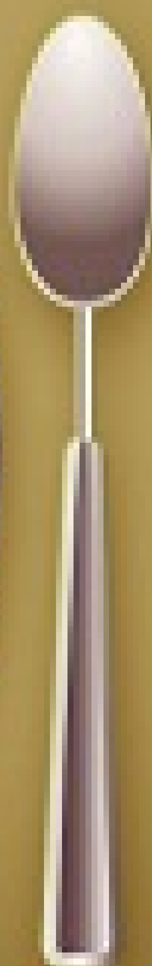

احکام خوردن و آشامیدن

کریم آئینه دوست

بسم الله الرحمن الرحیم

رهنما ۹۱ (احکام خوردن و آشامیدن)

نویسنده:

کریم آدینه دوست

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رهنما۹۱ (احکام خوردن و آشامیدن)

مشخصات کتاب

سرشناسه : آدینه دوست، کریم، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور : احکام خوردن و آشامیدن/ نویسنده کریم آدینه دوست ؛ [به سفارش] آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر : مشهد: انتشارات قدس رضوی،۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۳۲ص.: مصور(بخشی رنگی)؛۱۰×۱۵س م.

فروست : رهنما؛۹۱.

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : کتابنامه .

موضوع : سفره -- آداب و رسوم اسلامی

موضوع : سفره -- آداب و رسوم -- احادیث

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده : موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره : BP۲۵۲/آ۴۳الف۳ ۱۳۹۱

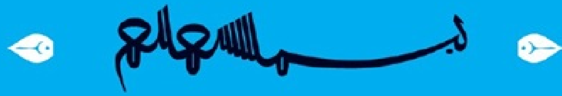
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۳۵

شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۵۴۶۰۹

ص:۱

اشاره

تصویر

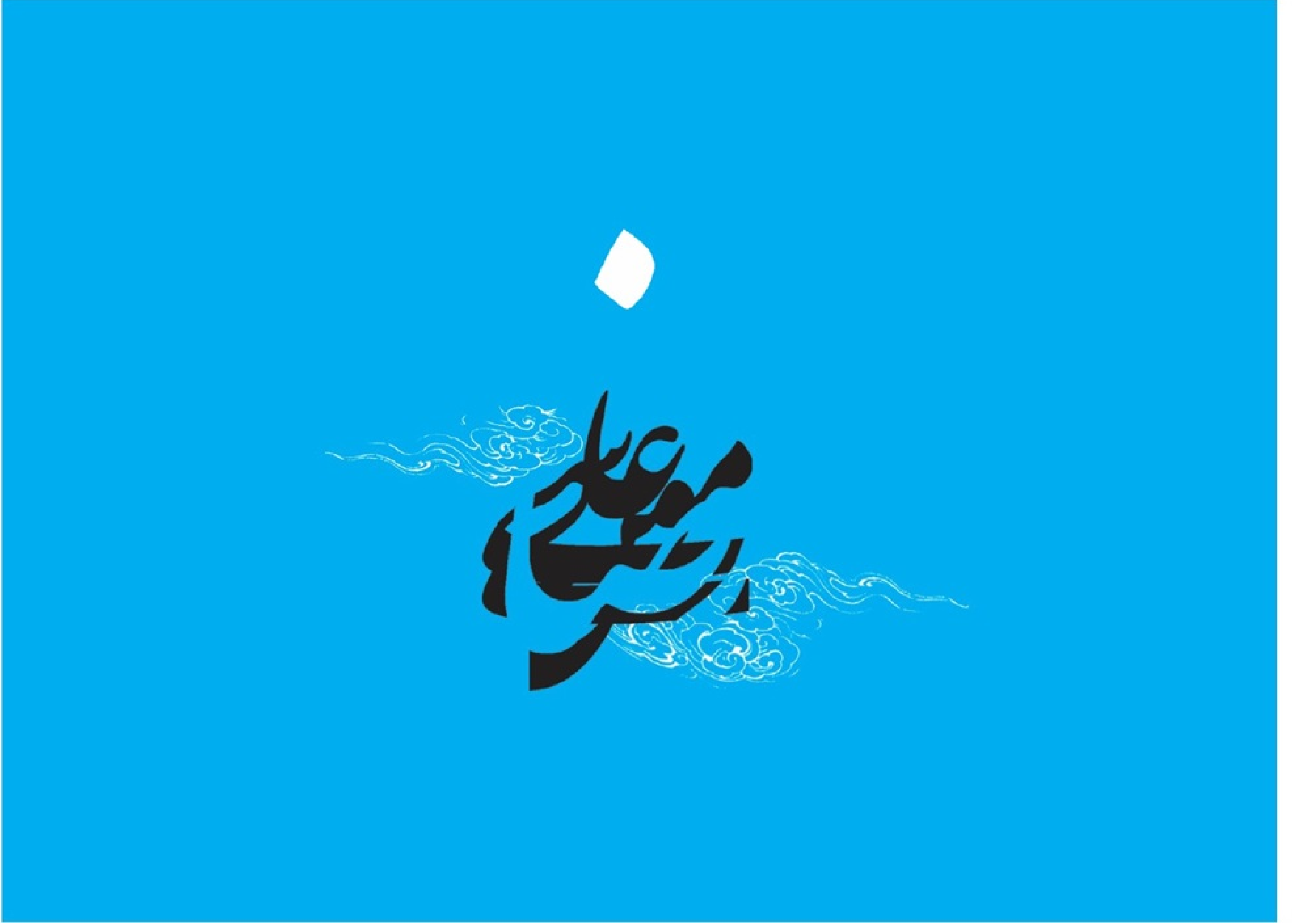

ص:۲

تصویر

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **رهنما** گامی است در این مسیر.
همگامِ ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

تصویر

ص:۴۰

احکام خوردن و آشامیدن

پرسش های مدنظر نویسنده، هنگام نگارش این اثر، از این دست بوده است:

۱. با چه آدابِ دین پسندی باید سرِ سفره نشست و غذا خورد؟

۲. وعده های غذایی را چگونه باید تنظیم کرد؟ به تنهایی غذاخوردن بهتر است یا در جمع؟ گوشت خوردن، چرا و چقدر؟

۳. بر نوشیدن چه آداب و احکامی حاکم است؟ برای نمونه، از کجای ظرف نباید نوشید؟

۴. حکم خوردن انواع جانوران دریایی، مانند خرچنگ و ماهی فلس دار، چیست؟

۵. آیا خوردن گوشت هدهد و طاووس و کبوتر و گنجشک و...، حلال است؟

۶. نوشیدن شربت های الکل دار یا دارای ترکیباتی از مشروبات الکلی چه حکمی دارد؟

ص:۵

تصوير

ص:۶

دین مبین اسلام برای تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی انسان برنامه هایی تعالی بخش دارد و از آن جمله، آداب غذاخوردن است. در این اثر، به پاره ای از آداب این برنامهٔ مستمر در زندگی روزمرهٔ بشر اشاره می کنیم که اهمیت آن و تأثیرش در دیگر فعالیت های انسانی بسیار درخور توجه است؛ اما پیش از بیان این احکام، لازم است به این پرسش پاسخ گوییم: چرا با اینکه آیات قرآن و روایات اهل بیت با یکدیگر در انطباق کامل است، بین علما اختلاف فتوا وجود دارد؟ در پاسخ باید گفت اختلاف فتوا، علل متعددی دارد که در این مختصر، به دو نمونهٔ مهم اشاره می کنیم:

۱. آیات قرآن و روایات، در مباحث احکام، به منزلهٔ قانون است و ممکن است فهم فقها از عبارت های آن متفاوت باشد. با اینکه قوانین حقوقی، زادهٔ فکر بشر و بسیار ساده تر از قوانین الهی است، حقوق دانان نیز گاه در فهم قانون دچار اختلاف نظر می شوند؛ لذا هیچ بعید نیست فقها نیز در فهم قوانین الهی از قرآن و روایات، اختلاف نظر پیدا کنند. در اصطلاح علم اصول،

به این برداشت ها، «ظواهر ادله» و «فهم عرفی» می گویند.

۲. روایاتی که سند احکام الهی قرار می گیرد، باید بسیار معتبر باشد تا بتوان به آن ها استناد کرد. علم رجال و شخصیت شناسی، وضعیت کسانی را بررسی می کند که روایات را از زمان امامان معصوم تاکنون بیان کرده اند. در موثق بودن و مطمئن بودن برخی اشخاص، بین علما اختلاف نظر وجود دارد. این موضوع سبب می شود بعضی روایات در نظر فقیهی معتبر باشد و مطابق آن، فتوا دهد و در نظر شخص دیگر، معتبر نباشد و مطابق آن، فتوا ندهد.

نکته: هرگاه میان کارشناسان فن، اختلاف نظر باشد، افراد به خبره ترین کارشناس مراجعه می کنند؛ لذا در عمل به احکام نیز واجب است به مجتهد اعلم مراجعه کنیم.

ص:۸

بخش اول: آداب خوردن و آشامیدن

اشاره

تصویر

بخش اول: آداب خوردن و آشامیدن

ص:۹

در این بخش، به برخی روایات دربارهٔ آداب خوردن و آشامیدن، اشاره خواهیم کرد:

۱.۱. آداب غذاخوردن

۱.۱.۱. خوردن مال حلال و پرهیز از حرام خواری

۱.۱.۱.۱. حلال خواری

در حدیث معراج آمده است: «ای احمد، اگر خوردن و آشامیدنت پاک باشد، در حفظ و حمایت من هستی.»(۱) رسول خدا می فرمایند: «هرکس غذای حلال بخورد، فرشته ای بالای سرش بایستد و برایش آمرزش بخواهد تا از خوردن فارغ شود.»(۲)

۱- . ارشادالقلوب، ص ۲۰۳.

۲- . الدعوات، ص ۲۵.

۲.۱.۱.۱. حرام خواری

امـام صادق هشـدار می دهنـد: «هرکس مالی را از راه حرام به دست بیاورد و با آن، حـج به جا آورد، موقعی که تلبیه (لبیک) بگویـد، نـدا می رسد لالبیک و لاسعدیک.»(۱) همچنین حضـرت در روایت دیگری می فرماینـد: «هرکس مـالی از راه حرام به دست آورد و آن مال را در راه خیر صرف کند، اعمال خیر او مثل حج، عمره، صلهٔ رحم، صدقه و... مقبول نیست و حتی در نطفه و تولد فرزند اثر می گذارد.»(۲)

۲.۱.۱. شست وشوی دست

رسول خدا می فرمایند: «شست وشوی دست، پیش از غذا، فقر را دور کند و پس از غذا، غم را بزداید و دیده را بهبود بخشد.»(۳) امیرالمؤمنین می فرمایند: «شستن دستان پیش از غذا و

ص:۱۱

۱- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص۸۹، حدیث ۲۲۰۵۲.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص۹۱، حدیث ۲۲۰۵۶.

۳- . مکارم الاخلاق، ص ۱۳۹.

پس از آن، روزی را بیشتر می کند.»(۱) نیز می فرمایند: «هرکس پیش و پس از غذا دستش را بشوید، در گشایش و سلامتی زندگی می کند»(۲) و می فرمایند: «هرگاه رسول خدا به ویژه نان و گوشت می خورد، دستان خود را به خوبی می شست؛ سپس ماندهٔ آب دستانش را به صورت می کشید.»(۳)

۳.۱.۱. ذکر بسم الله

رسول خدا می فرمایند: «با جماعت بخورید و بسم الله الرحمن الرحیم بگویید تا برکت غذا بیشتر شود.»(۴) امام کاظم می فرمایند: «هرگاه سفرهٔ غذا را پهن کردید، بسم الله الرحمن الرحیم بگویید.»(۵) امام باقر می فرمایند: «هنگام نوشیدن، بسم الله الرحمن الرحیم و پس از آن، الحمدلله رب العالمین

۱- . تحف العقول، ص ۱۰۱.

۲- . الکافی، ج۶، ص ۲۹۰.

۳- . مکارم الاخلاق، ص ۳۱.

۴- . مکارم الاخلاق، ص۱۴۹؛ مستدرک الوسائل، ج۱۶، ص ۲۳۱.

۵- . الفقیه، ج۳، ص۳۵۶.

بگویید.»(۱) مرحوم صدوق گوید: روایت کرده اند هرکس فراموش کرد برای هر نوع غذایی بسم الله بگوید [پس از یادآوری] بگوید: بسم الله علی اوّله و آخره.(۲)

۴.۱.۱. سپاس گزاردن

رسول خدا می فرمایند: «پاداش کسی که می خورد و سپاس آن را می گزارد، همانند کسی است که برای خدا روزه می گیرد.»(۳)

۵.۱.۱. غذاخوردن هنگام راه رفتن

امام صادق می فرمایند: «درحال راه رفتن غذا نخور، مگر از روی ناچاری.»(۴)

۱- . مکارم الاخلاق، ص۱۵۲.

۲- . الفقیه، ج۳، ص۳۵۶.

۳- . الکافی، ج۲، ص۹۴.

۴- . الفقیه، ج۳، ص۳۵۴.

۶.۱.۱. غذاخوردن در حالت ایستاده و با کفش

انس گوید: رسول خدا از غذاخوردن در حالت ایستاده نهی فرمودند. پرسیدم: «ایستاده غذاخوردن چه حکمی دارد؟» فرمودند: «ایستاده غذا خوردن که از ایستاده آشامیدن بدتر است.»(۱) رسول خدا می فرمایند: «هنگام غذاخوردن کفش هایتان را درآورید؛ زیرا مایهٔ راحتی پاهایتان و سنت زیبایی است»(۲) و نیز می فرمایند: «غذاخوردن در بازار [جلوی چشم دیگران] پسندیده نیست و سبب خواری انسان می شود.»(۳)

۱- . عوالی اللئالی، ج۱، ص۷۶.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۱۲۴.

۳- . الدعوات، ص ۱۳۹.

۷.۱.۱. دمیدن در غذا

رسول خـدا می فرماینـد: «در خوردنی و آشامیدنی فوت نکنید.»(۱) یعنی غـذا به انـدازه ای گرم نباشـد که با دمیدن خنک شود. امام صادق از دمیـدن در خوردنی و آشامیدنی منع نمی کردند و می فرمودند: «این کار را در حضور شـخص دیگری انجام ندهید؛ زیرا ممکن است این کار را نپسندد.»(۲)

۸.۱.۱. نشسته غذاخوردن

رسول خدا تذکر می دهند: «درحالی که بر شکم خوابیده اید، غذا نخورید.»(۳)

۹.۱.۱. حرارت غذا

به فرمودهٔ رسول خدا: «از خوردن غذای داغ بپرهیزید؛ زیرا برکت را می برد. غذای سرد

ص:۱۵

۱- . الجامع الصغیر، ج۲، ص ۶۹۵.

۲- . دعائم الاسلام، ج۲، ص ۱۱۸.

۳- . الجامع الصغیر، ج۲، ص ۶۸۸.

بخورید؛ چراکه گواراست و برکتش هم بیشتر است.»(۱)

۱۰.۱.۱. رعایت طهارت

امیرالمؤمنین می گویند: «رسول خدا از غذاخوردن هنگام جنابت نهی فرمودند.»(۲) همچنین: «غذاخوردن، درحال جنابت، فقر می آورد.»(۳)

نکته: شاید به همین دلیل است که ازنظر فقهی و به فتوای مراجع عظام، خوردن و آشامیدن درحال جنابت، کراهت دارد؛ ولی اگر شخص جنب وضو بگیرد،(۴)

یا به فتوای برخی مراجع عظام، دست ها را بشوید، خوردن و آشامیدن مکروه نیست.(۵)

۱- . عوالی اللئالی، ج۱، ص ۱۶۳.

۲- . الفقیه، ج۴، ص۳.

۳- . الخصال، ص ۵۰۵.

۴- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۳۵۶.

۵- . آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، زنجانی، تبریزی، صافی و آیه الله بهجت: اگر دست و صورت را بشوید و مضمضه و استنشاق کند، کراهت کمتر می شود. آیت الله سیستانی: اگر صورت و دست ها را بشوید و مضمضه کند، مکروه نیست و اگر تنها دست ها را بشوید، کراهت کمتر می شود؛ توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۳۵۶.

۱۱.۱.۱. پیشگیری از آسیب غذایی

امام صادق حکمتی جالب را آشکار می کننـد: «هرگاه پنیر و گردو را با هم بخورید، در هریک، شـفایی است؛ ولی اگر جداگانه بخورید، در هریک، دردی است.»(۱) به فرمایش امیرمؤمنان: «سـزاوار است خردمنـد [هر نوع غذایی را نخورد، بلکه] هنگام خوردن غذای لذیذ و شـیرین، تلخی دارو را به یاد آورد.»(۲)

۱۲.۱.۱. رعایت تناسب در غذاخوردن

امام رضا می فرمایند: «به اندازه ای غذا بخور که با نیاز بدنت متناسب باشد و بیشتر از آن،

۱- . الکافی، ج۶، ص ۳۴۰.

۲- . ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج۲۰، ص ۲۷۲.

ارزش غذایی ندارد. هرکس به اندازه بخورد، او را سود بخشد. همچنین است آشامیدن آب.»(1)

۱۳.۱.۱. غذای متناسب با فصول

امام رضا می فرمایند: «به اندازهٔ توان و میل خود، در تابستان، غذایی با طبع سرد و در زمستان، غذایی با طبع گرم و در دو فصل دیگر، غذایی با طبع معتدل بخور.»(2)

۱۴.۱.۱. به پشت خوابیدن پس از غذا

امام صادق تذکر می دهند: «[کمی] به پشت درازکشیدن پس از سیری، بدن را فربه و غذا را گوارا و درد را ریشه کن می کند.»(3) امام رضا نیز می فرمایند: «هرگاه غذا خوردی، [کمی] به پشت

۱- . مستدرک الوسائل، ج۱۶، ص ۲۲۰.

۲- . بحارالانوار، ج۵۹، ص ۳۱۱.

۳- . الدعوات، ص ۸۰.

دراز بکش و پای راست را روی پای چپ قرار بده.»(۱)

نکته: مقصود از این روایات، درازکشیدن کوتاه مدت و نه خوابیدن، پس از خوردن غذاست؛ زیرا در روایات دیگر، از خوابیدن پس از غذا نهی کرده اند.

۱.۱.۱۵. وعده های غذایی

اشاره

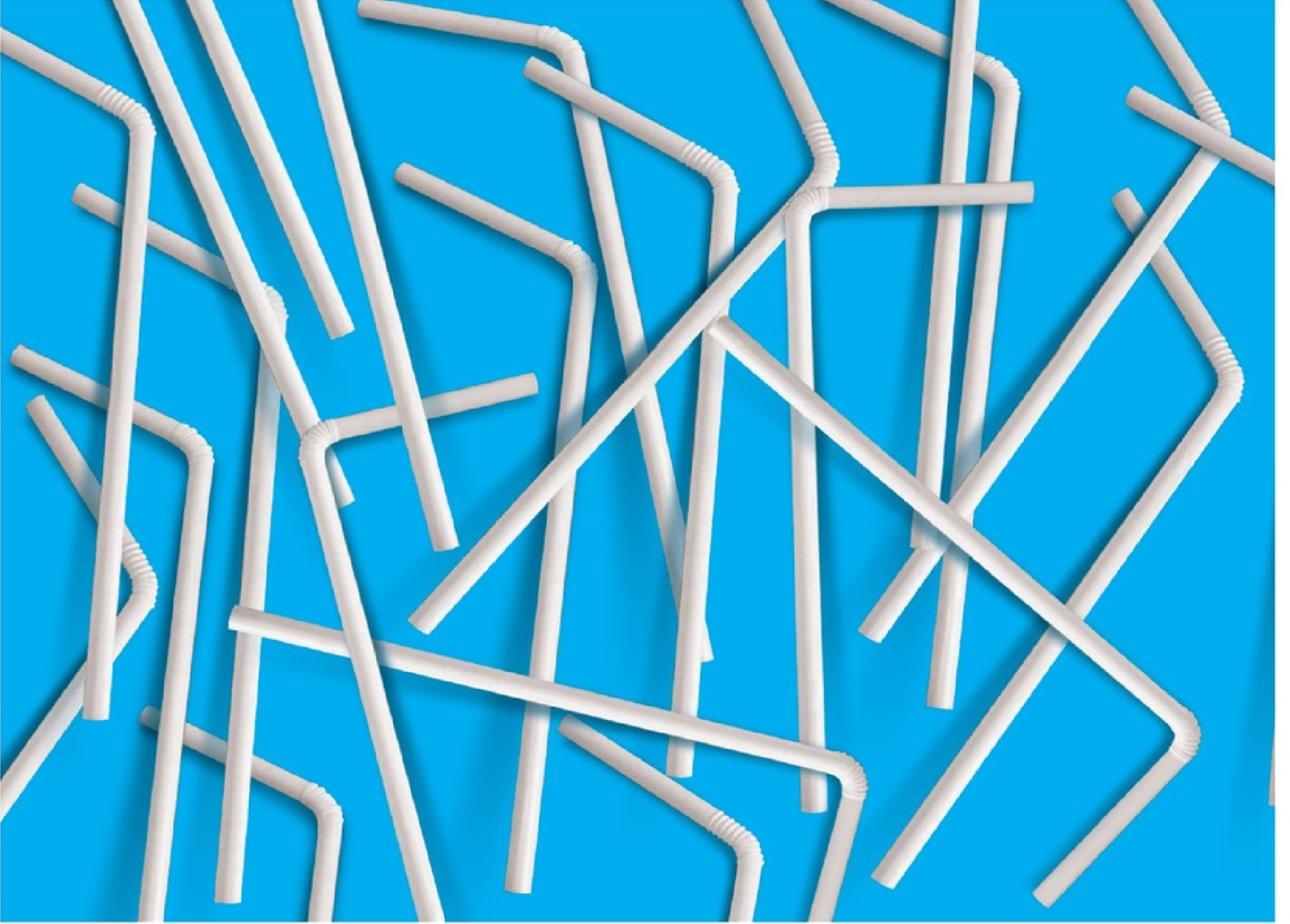
شخصی به خدمت امام صادق از بیماری های گوارشی شکایت کرد. آن حضرت [برای پیشگیری از بیماری های گوارشی] فرمودند: «صبحانه و شام بخور و بین آن، چیزی نخور؛ چون مایۀ فساد بدن است. مگر نشنیدی که خدا می فرماید: «در آنجا (بهشت)، هر بامداد و عصر، رزق خود را خواهند داشت.»(۲)

نکته: ولی پس از دچار شدن به این نوع بیماری، پزشکان توصیه می کنند، در فاصله های

۱- . الکافی، ج۶، ص ۲۹۹.

۲- . الکافی، ج۶، ص۲۸۸.

تصوير

ص:۲۰

زمانی کم، از غذای مناسب استفاده کنیم.

۱.۱.۱۵.۱. در ضرورت شام خوردن

امام رضا چنین می گویند: «در جسم انسان، رگی به نام رگ عشا وجود دارد. چنانچه شخص شام نخورد، آن رگ تا صبح وی را نفرین کند و گوید: خدا تو را گرسنه و تشنه کند؛ چنان که مرا گرسنه و تشنه کردی. پس هیچ یک از شما شام خوردن را ترک نکند؛ هرچند لقمه ای نان یا جرعه ای آب باشد.»(۱)

۲.۱.۱۵.۱. در ضرورت خوردن صبحانه

از امام صادق روایت است: «هرگاه نماز صبح خواندی، اندکی غذا بخور تا دهانت خوش بو، حرارتت خاموش، دندان هایت محکم، لثه ات سفت، روزی ات بسیار و اخلاقت نیکو شود.»(۲)

۱- . الکافی، ج۶، ص ۲۸۹.

۲- . الدعوات، ص ۱۴۰.

۱۶.۱.۱. غذاخوردن در جمع

رسول خدا می فرمایند: «محبوب ترین غذا نزد خدا آن است که دست ها بر آن بسیار باشد. با جمع، غذا بخورید و پراکنده نباشید؛ چراکه برکت در اجتماع است.»(۱) همچنین: «بدترین مردان شما کسانی اند که تنها غذا می خورند.»(۲) نیز: «برکت در سه چیز است: با هم غذاخوردن و سحرگاهان خوردن و تریدکردن.»(۳) در فرمایش دیگرِ ایشان آمده است: «هرگاه غذاخوردن با چهار ویژگی همراه باشد، کامل خواهد بود: غذا حلال و دست بر آن بسیار باشد. غذاخوردن با بسم الله آغاز شود و با الحمدلله پایان پذیرد.»(۴)

۱- . طب النبی، ص۲۱.

۲- . الکافی، ج۲، ص ۲۹۲.

۳- . طب النبی، ص۲۰.

۴- . الکافی، ج۶، ص ۲۷۳.

امام کاظم می فرمایند: رسول خدا سه گروه را نفرین کردند: «کسی که در سفر، توشه اش را تنها بخورد... .»(۱) راوی گوید: «هرگاه امام رضا سفره شان را می گستردند، بردگان و غلامان و حتی دربانان و تیمارگرانِ حیوانات را نیز کنار سفره با خود می نشاندند.»(۲)

۱.۱.۱۷. از نزد خود غذاخوردن

رسول خدا می فرمایند: «هرگاه سفره پهن شد، از نزد خود بخور و از پیشِ روی هم نشین خود، غذا برندار و از قله [نقطهٔ برجستهٔ آن] غذا نخور؛ زیرا برکت از بالای آن می آید.»(۳) از ایشان روایت دیگری نیز هست: «هرگاه غذا کومه ای مثل دیس برنج یا ترید (تلیت نان)

۱- . الفقیه، ج۲، ص ۲۷۷.
۲- . عیون اخبارالرضا، ج۲، ص ۱۸۴.
۳- . مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.

داشت، از اطراف آن بخورید؛ زیرا برکت در وسط آن است.»(۱)

۱.۱.۱۸. ساده نشینی

از امیرالمؤمنین نقل است: «بر سر سفره، به سان غلام و بنده بنشینید و پایی روی پای دیگر نگذارید و چهارزانو ننشینید؛ چراکه خدای عزّوجل، این گونه نشستن و صاحب آن را دشمن می دارد.»(۲)

۱.۱.۱۹. غذاخوردن با طمأنینه

امام صادق می فرمایند: «نشستن بر سر سفره را طولانی کنید؛ چراکه از عمرتان به شمار نمی آید.»(۳)

۱- . عیون اخبارالرضا، ج۲، ص ۳۴.

۲- . الکافی ج۶، ص ۲۷۲.

۳- . مستدرک الوسائل، ج۱۶، ص۲۳۳.

۲۰.۱.۱. اجابت دعوت

به فرمودهٔ محمد مصطفی: «سه کار جفاست: ...یکی اینکه کسی به غذایی فرا خوانده شود، ولی نپذیرد یا بپذیرد، ولی نخورد... .»(۱) هم ایشان می فرمایند: «هرگاه بر برادر مسلمانی وارد شدید و شما را به غذا یا نوشیدنی فرا خواند، بخورید و بنوشید و از آن نپرسید.»(۲)

۲۱.۱.۱. حضور درصورت دعوت

پیامبر خاتم به وصیّ خود، علی، چنین می گویند: «به هشت گروه اگر اهانت شود، جز خود را سرزنش نکند؛ یکی از آنان کسی است که بر سفره ای حاضر شود که به آن دعوت نشده است... .»(۳)

۱- . قرب الاسناد، ص۷۴.

۲- . الجامع الصغیر، ج۱، ص۹۱.

۳- . الجامع الصغیر، ج۱، ص ۹۱.

۲۲.۱.۱. آراستن سفره با سبزی ها

در حدیثی آمده است سفره هایتان را از سبزی ها پر کنید؛ چراکه خوردن سبزی همراه با گفتن بسم الله، شیطان را دور می کند.»(۱) امام رضا فرمودند: «من از سفره ای که در آن سبزی نباشد، غذا نمی خورم.»(۲)

۲۳.۱.۱. در فضیلت خرده های غذا

رسول خدا می فرمایند: «هرکس خرده های غذا در سفره را بخورد، خدا او را بیامرزد.»(۳) ایشان امیرالمؤمنین را توصیه می کنند: «غذایی که در سفره ات می ریزد، بخور؛ چراکه فقر را از تو دور

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۶۷.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۱۷۶.

۳- . الجامع الصغیر، ج۲، ص۵۸۷.

می کند و آن، مهریهٔ حورالعین است و هرکس آن را بخورد، قبرش سرشار از علم و حلم و ایمان و نور شود.»(۱) مولا علی می فرمایند: «خرده های غذا در سفره را بخورید که شفای هر دردی است.»(۲) راوی می گوید: در محضر امام جواد غذا می خوردم. پس از برداشتن سفره، خادم آمد که خرده های غذا را جمع کند. آن حضرت فرمودند: «در صحرا، غذا های بیرون ریخته از سفره را جمع نکنید؛ حتی اگر ران گوسفندی باشد. در خانه، جست وجو کرده و جمع کنید.»(۳)

۲۴.۱.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن غذا

رسول خدا می فرمایند: «خود را از غذا سیر نکنید؛ زیرا نور معرفت در دل هایتان خاموش می شود و هرکس با شکم سبک نماز شب بخواند، حورالعین پیرامونش می مانند.»(۴) همچنین:

۱- . الدعوات، ص ۱۵۴.

۲- . تحف العقول، ص۱۰۳.

۳- . الفقیه، ج۳، ص۳۵۶.

۴- . مکارم الاخلاق، ص ۱۵۰.

«دل هایتان را با پرخوری و پرنوشی نَمی رانید؛ زیرا دل ها مانند محصول زراعی هستند که آبِ بسیار، آن ها را نابود می کند.»(۱) نیز: «کسی که هرچه بخواهد، می خورد، خداوند متعال به او نظر لطف نکند تا آن روش را ترک کند.»(۲)

امام اول شیعیان گفته اند: «پرخوری و پرخوابی، بدن را فاسد می کند و زیان بار است.»(۳) دو روایت نیز از رسول اکرم بشنوید: «خداوند متعال سه چیز را دوست دارد: کم خوابی و کم حرفی و کم خوری.»(۴) «غذایتان را با یاد خدا و نماز، هضم کنید و با شکم پر نخوابید که سنگ دل می شوید.»(۵) دو حکمت نیز از رئیس مذهب جعفری، امام صادق: «خداوند متعال پرخوری را دشمن

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.

۲- . تحف العقول، ص ۳۸.

۳- . غررالحکم، ص ۳۶۰.

۴- . تنبیه الخواطر و نزهةالنواظر، ج۲، ص۱۲۱.

۵- . العوات، ص ۷۶؛ مستدرک الوسائل، ج۱۲، ص۹۴.

می دارد» و «آدمیزاد، برای ادامهٔ حیات، بایـد غذا بخورد؛ پس وقتی غذا می خورید، یک سوم شـکم را برای غذا و یک سوم را برای [راحت] نفس کشیدن قرار دهید و به سان خوکان، خود را فربه نسازید.»(۱)

۲۵.۱.۱. بدگویی دربارهٔ غذا

انس می گوید: «هرگز رسول خدا از غذایی بدگویی نکردند. اگر غذایی را می پسندیدند، آن را می خوردند و اگر غذایی را نمی پسندیدند، آن را نمی خوردند.»(۲)

۲۶.۱.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن گوشت

امام مهربان، رضای خوبان، می فرمایند: «مصـرف زیاد گوشت حیوانات وحشـی و گاو، موجب زایل شدن عقل، سرگشـتگی فهم، کُندذهنی و فراموشی زیاد می شود.»(۳)

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۴۷.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۳۰.

۳- . مستدرک الوسائل، ج۱۶، ص۴۵۸.

۲۷.۱.۱. ضرورت خوردن گوشت

به فرمودهٔ امام صادق: «هرکس چهل روز گوشت نخورد، اخلاقش بد می شود و عقلش تباه.»(۱)

حُسن ختام

در پایان به پاره ای آداب غذاخوردن، به سخنان حکمت آمیز امام حسن مجتبی در این زمینه اشاره می کنیم: ایشان دوازده نکته را دربارهٔ سفره ذکر کرده اند که لازم است هر مسلمان آن را بداند: چهار نکته فرض (لازم)(۲) و چهار نکته مستحب و چهار نکته از ادب است:

ص:۳۰

۱- . بحارالانوار، ج۶۳، ص۷۲؛ المحاسن، ج۲، ص۴۶۵.
۲- . واژهٔ فرض هرچند به معنای لازم است، در اینجا به معنای واجب فقهی نیست؛ بلکه بر مراعات موضوعات یادشده در این حدیث تأکید دارد.

۱. نکات لازم: شناخت خدا، خشنودی خدا، بسم الله گفتن (یاد خدا) و الحمدالله گفتن (سپاس گزاردن)؛

۲. سنت: شستن دست پیش از غذا، نشستن بر سمت چپ بدن، با سه انگشت خوردن و لیسیدن انگشتان [اگر با دست بخورد]؛

۳. ادب: از نزد خود خوردن، لقمهٔ کوچک برداشتن، خوب جویدن و کم نگریستن به چهرهٔ دیگران.(۱)

ص:۳۱

۱- . الفقیه، ج۴، ص ۳۵۹.

۱.۲. آداب نوشیدن

۱.۲.۱. ضرورت شست وشوی دست

رسول خدا گفته اند: «دستان خود را بشویید، آنگاه در آن ها آب بنوشید؛ چراکه هیچ ظرفی پاکیزه تر از دست نیست.»(۱)

۲.۲.۱. آداب نوشیدن از ظرف

پیامبر اسلام می فرمایند: «از سر مشک [و ظروفی مانند پارچ] آب ننوشید.»(۲) نیز: «به سان چهارپایان آب ننوشید. با دستانتان بیاشامید که بهترین ظرف های شماست.»

۳.۲.۱. جنس ظرف

به فرمودهٔ محمد مصطفی: «کسی که در ظرف طلا و نقره غذا می خورد یا از آن چیزی

۱- . الجامع الصغیر، ج۱، ص ۱۸۴.

۲- . معانی الاخبار، ص ۲۸۱.

می نوشد، در شکم خود، آتش دوزخ را می نشاند.»(۱)

۴.۲.۱. نیاشامیدن از سمت دستگیرهٔ ظرف

رسول اکرم می فرمایند: «آب را از سمت دستگیرهٔ آن ننوشید؛ چراکه محل جمع شدن چرک و آلودگی است.»(۲)

۵.۲.۱. شکسته نبودن محل نوشیدن

امام کاظم چنین تذکر می دهند: «از جای شکستهٔ ظرف ننوشید؛ چراکه قرارگاه شیطان است. آشامیدن آب را با بسم الله آغاز کنید و با الحمدلله پایان دهید.»(۳)

۱- . الجامع الصغیر، ج۱، ص۳۲۰.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۴۲۴.

۳- . مکارم الاخلاق، ج۵، ص۱۵۱و۱۵۲.

تصویر

ص:۳۴

۶.۲.۱. سپاسگزاری

دراین باره، از امیرمؤمنان نقل است: رسول خـدا در هنگام آشامیـدن آب می فرمودند: الحمدالله الذی لم یجعله اجاجاً بذنوبنا و جعله عذبا فراتا بنعمته. (سپاس خدای را که آن را به سبب گناهانمان برایمان تلخ قرار نداد؛ بلکه آن را به سبب نعمتش شیرین و گوارا قرار داد.)(۱)

۷.۲.۱. حکم ایستاده آب خوردن در شب و روز

امام صادق چنین می فرمایند: «نوشیدن آب در حالت ایستاده، در روز، غذا را گوارا می کند و در شب، زرداب می آورد.»(۲)

۱- . ارشادالقلوب، ص ۳۷.

۲- . الکافی، ج۶، ص۳۸۳.

۱.۲.۸. آشامیدن پس از دیگران

از رسول خدا آورده اند: «کسی که به گروهی آب می دهد، خود، پس از دیگران آب بنوشد.»(۱)

۱.۲.۹. فضیلت نوشیدن آب در سه جرعه

از آداب دیگرِ آب خوردن این است که انسان آن را در سه جرعه بنوشد؛ همان طور که امام صادق در روایتی آب را در سه جرعه نوشیدن، با گفتن بسم الله در ابتدا و الحمدلله در پایان هر جرعه، سبب مستحق شدن بهشت بیان فرمودند.(۲)

۱.۲.۱۰. استحباب خوردن سُؤْر مؤمن

همان طور که می دانیم خوردن ته ماندهٔ آب یا غذای مؤمنان، نه تنها اشکالی ندارد، بلکه به فرمودهٔ امام صادق شفای هفتاد مرض است. همچنین حضرت می فرمایند: «اگر کسی،

۱- . کنزالفوائد، ج۱، ص ۱۷۰.

۲- . الکافی، ج۲، ص ۹۶ و ۹۷.

به عنوان تبرک، آب باقی مانـده در ظرف مؤمن را بیاشامد، خداوند متعال بین این دو مؤمن، مَلکی را می آفریند که تا روز قیامت برای این دو استغفار می کند.»(۱)

۱.۲.۱۱. استشفا به آب فرات

یکی از آشامیـدنی هـایی که معصومین در روایـات خود، نوشیـدن آن را مسـتحب و استشـفا به آن را وارد دانسـته انـد، آب فرات است. ایشان فرموده اند کام فرزندانتان را با آب فرات بردارید.(۲)

۱.۲.۱۲. استشفا به آب زمزم

حضـرت علی می فرماینـد: «بهترین آب ها در روی زمین، آب زمزم است.» همچنین هم ایشان می فرمایند: رسول گرامی اسـلام فرمودند: «آب زمزم شفای دردهاست.»(۳)

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۶۳، حدیث ۳۱۸۶۷و۳۱۸۶۸.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۷تا ۳۱۸۸۰.

۳- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۰، حدیث ۳۱۸۶۰تا۳۱۸۶۲.

۱۳.۲.۱. در فضیلت خوردنِ آب باران و کراهت خوردن تگرگ

مولای شیعیان، علی، می فرمایند: «از آب باران بنوشید؛ زیرا بدن را پاک می کند و دردها را از بین می برد. همان طور که خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «و آبی از آسمان فرستاد تا شما را با آن پاک کند و پلیدی شیطان را از شما برطرف سازد و دل هایتان را محکم و گام هایتان را با آن استوار سازد.»(۱) امام صادق، در روایتی، از خوردن تگرگ نهی می فرمایند.(۲)

۱۴.۲.۱. استحباب خواندن حمد و سوره بر آب باران

رسول گرامی اسلام می فرمایند: «جبرائیل امین، دارویی به من تعلیم دادند که با وجود آن، به هیچ داروی دیگری نیاز نیست. به این صورت که آب باران را پیش از اینکه به زمین برسد، در ظرف تمیزی جمع آوری کنید. بر آن آب، هفتاد مرتبه سورهٔ حمد و هفتاد مرتبه

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۵؛ انفال، ۱۱.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۶.

سوره های توحید و ناس و فلق بخوانید و کاسه ای شب و کاسه ای نیز صبح بنوشید. قسم به خدایی که مرا مبعوث کرده است، با این عمل، همهٔ درد های گوشت، پوست، استخوان و مغز بدن برطرف می شود.»(۱)

نکته: ناگفته نماند شبیه این روایت را پیامبر گرامی اسلام دربارهٔ خوردن آب نیسان و خواص آن نقل کرده اند. برای توضیحات بیشتر به کتاب مفاتیح الجنان باب اعمال ماه های رومی مراجعه کنید.

۱۵.۲.۱. ذکر امام حسین هنگام نوشیدن آب

امام صادق به داوود رقی فرمودند: «هرکس، در موقع نوشیدن آب، امام حسین را یاد کند و بر قاتلان حضرتش لعنت فرستد، خداوند متعال برای او صد هزار حسنه می نویسد و صد هزار گناه را از او برطرف می کند و به او صد هزار درجه عنایت می فرماید.»(۲)

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۶۵، حدیث ۳۱۸۷۳.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۷۳، حدیث۳۱۸۹۲.

۱.۲.۱۶. نهی از آشامیدن شراب

اشاره

خداوند متعال، در قرآن کریم، از خوردن شراب نهی فرموده و آن را عمل شیطانی توصیف کرده است:)يَا أَيُّهَاالَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَاالْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.(۱)(

۱.۲.۱۶.۱. آثار شراب خواری

از امام جعفرصادق روایت شده است که فرمودند: ۱. شراب ریشهٔ بدی ها و منشأ گناهان است؛ ۲. کسی که شراب می خورد، عقل خود را از دست می دهد؛ ۳. در آن موقع خدا را نمی شناسد؛ ۴. از هیچ گناهی باک ندارد؛ ۵. احترام هیچ کس را نگه نمی دارد؛

۶. حق خویشان نزدیک را رعایت نمی کند؛ ۷. از زشتی های آشکار رو نمی گرداند؛ ۸. روح ایمان و خداشناسی از بدن او بیرون می رود؛ ۹. روح ناقص خبیثی که از رحمت خدا دور

است، در

ص:۴۰

۱- . المائده، ۹۰.

او می ماند؛ ۱۰. خدا، فرشتگان، پیغمبران و مؤمنان، او را لعنت می کنند؛ ۱۱. تا چهل روز نماز او پذیرفته نیست؛ ۱۲. روز قیامت روی او سیاه است. زبان از دهانش بیرون می آید و آب دهان او به سینه اش می ریزد و از تشنگی بلند فریاد می زند.(۱)

۲.۱۶.۲.۱. فواید ترک شراب

هرکس خوردن شراب را ولو برای غیر خداوند [مثلاً- برای حفظ وجود خود] ترک کند، خداوند متعال از شراب ناب بهشتی به او می نوشاند.(۲)

۳.۱۶.۲.۱. کراهت ازدواج با شراب خوار

رسول اکرم می فرمایند: «با شراب خوار ازدواج نکنید و شفاعتش را قبول نکنید و قولش

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۹۶، حدیث ۳۱۹۴۶ تا۳۱۹۵۳.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۲۹۹، حدیث ۳۱۹۵۴.

را نپذیرید و برای امانت به او اعتماد نکنید.» در روایت دیگری می فرمایند: «اگر شراب خوار مریض شد، به عیادتش نروید و در تشییع جنازه اش شرکت نکنید.»(۱)

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۳۱۰، حدیث ۳۱۹۸۰تا ۳۱۹۸۳.

بخش دوم: فتاوای مراجع عظام

اشاره

تصویر

بخش دوم: فتاوای مراجع عظام

ص:۴۳

تصویر

ص:۴۴

در این بخش، به برخی فتاوای مراجع عظام، دربارهٔ خوردن و آشامیدن اشاره می کنیم.

۲.۱. احکام خوردنی ها

۱.۱.۲. خوردن حیوانات دریایی

• کدام یک از حیوانات دریایی حلال گوشت هستند؟

ازمیان حیوانات دریایی، سه گروه زیر حلال گوشت اند: ۱. ماهی هایی که پولک دارند؛ ۲. هریک از پرندگان خشکی که حلال است، دریایی آن هم حلال است؛ یعنی هر پرندهٔ دریایی که شبیه آن در خشکی حلال گوشت است، نوع دریایی آن هم حلال گوشت است؛ ۳. میگو یا همان ملخ دریایی، ازجملهٔ پرندگان و حلال گوشت است.

دیگر حیوانات دریایی مثل نرم تنان دریایی حرام گوشت اند. حتی حیواناتی ازقبیل گاو که نوعی از آن ها در خشکی زندگی می کند و حلال گوشت است، نوع دریایی آن ها حرام گوشت است؛ مثل

ص:۴۵

گاو آبی و اسب آبی. همچنین دوزیستان ازجمله قورباغه و خرچنگ و لاک پشت(1) حرام گوشت اند.

● چه نوع از ماهی ها حلال گوشت اند؟

ماهی هایی که در اصل، فلس (پولک) و پوست دارنـد، حتی اگر پولک های آن ها ریخته باشـد، حلال گوشت انـد. اقسام ماهی های پولک دار با هم فرقی ندارنـد؛ لـذا همـهٔ آن ها، چه کوچک و چه بزرگ، از ماهی ریز قنات، ریش دار، کپور و... حلال گوشت انـد. همچنین اربیان که هم اکنون آن را روبیان می نامند، از جنس ماهی فلس دار بوده و خوردن آن جایز است.(2)

نکته: البته ماهی های حلال گوشت، اگر با شرایطی ویژه صید شوند، خوردنشان جایز است.

۱- . امام، تحریرالوسیله، ج ۳، مسئلهٔ ۳ و ۱؛ سیستانی، منهاج؛ کتاب الأطعمه و الأشربه، ج۳، مسئلهٔ ۸۷۸ و ۸۷۷؛ الفقه للمغتربین، ص ۱۴۹، مسئلهٔ ۱۶۳؛ خویی، منهاج، ج۲، مسئلهٔ ۱۶۷۸؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئلهٔ ۲۲۵۵؛ استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات جامعهالزهرای قم.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۳؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئلهٔ ۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳؛ کتاب الأطعمه و الأشربه، مسئلهٔ ۸۷۸.

● کدام ماهی ها حرام گوشت اند؟

ماهی هایی که ذاتاً فلس (پولک) ندارند، حرام گوشت اند؛ مثل ماهی نهر، ماهی خاردار و مار ماهی و... .(۱)

● با چه شرایطی، صید ماهی اشکالی ندارد؟

صید ماهی فلس دار

۱. اگر ماهی فلس دار (پولک دار) را زنـده از آب بگیرنـد و در بیرون آب جان دهـد، پ---اک و خوردن آن ح-----لال است؛ ۲. چنانچه در آب بمیرد، پاک است؛ ولی خوردن آن حرام است.

نکته: اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، خوردنش حلال است.

۱- . همان، تفصیل حضرت امام: اگرچه خشن و زبر باشـد. و درحال مشـتبه بودن، درصورتی که نرم باشد، احتیاط بر نخوردن آن است؛ ولی اگر مشتبه باشد در اینکه از حلال است یا از حرام و خشن باشد یا این هم مشتبه باشد، خوردن آن حلال است.

ماهی بی فلس

ماهی بی فلس (بدون پولک) را اگر زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد، خوردنش حرام است.(۱)

● کسی که ماهی را صید می کند، چه شرایطی باید داشته باشد؟

۱. لازم نیست مسلمان باشد؛ ۲. در موقع گرفتن ماهی لازم نیست نام خدا را ببرد؛ ۳. البته مسلمان باید بداند که آن را زنده گرفته اند و بیرون از آب مرده است.(۲)

●خوردن ماهی مرده ای که معلوم نیست آن را زنده از آب گرفته اند یا مرده، چه حکمی دارد؟

۱. چنانچه در دست مسلمان باشد، حلال است؛ ۲. اگر در دست کافر باشد و حتی بگوید

۱- . توضیح المسائل مراجع، ج۲، مسئلهٔ ۲۶۱۵؛ اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، حلیّت بعید نیست؛ ولی احوط ترک است (گلپایگانی و صافی و نوری).

۲- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۲۶۱۷.

آن را زنده گرفته ام، حرام است.

• خوردن ماهی زنده چه حکمی دارد؟

خوردن ماهی زنده اشکال ندارد.(۱)

• اگر ماهی زنده را بریان یا در بیرون آب پیش از جان دادن بکشند، خوردن آن چه حکمی دارد؟

خوردن آن اشکال ندارد.(۲)

ص:۴۹

۱- . توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص۵۹۲، مسئلهٔ ۲۶۱۹؛ مکارم: خوردن ماهی های کوچک زنده اشکال دارد؛ مگر برای درمان در مقام ضرورت؛ گلپایگانی و صافی: بنابر احتیاط باید از خوردن ماهی زنده خودداری کرد، هرچند حلّیت آن بعد از گرفتن بعید نیست؛ خویی و تبریزی و زنجانی: ولی بهتر است از خوردن آن خودداری کنند؛ بهجت: خوردن ماهی زنده، بنابر احوط، جایز نیست.

۲- . توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص۵۹۲، مسئلهٔ ۲۶۲۰؛ بنابر احتیاط جایز نیست؛ اگرچه حلّیت آن نیز بعید نیست (گلپایگانی و صافی)؛ جایز است، ولی اُولی خودداری است (خویی، تبریزی، وحید و زنجانی).

● اگر در شکم ماهی، ماهی دیگری باشد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

هر دو حلال است و خوردن آن ها اشکال ندارد.(۱)

● خوردن تخم ماهی چه حکمی دارد؟

تخم ماهی تابع خود ماهی است؛ پس تخم ماهی حلال گوشت، حلال است و تخم ماهی حرام گوشت، حرام. اگر مشتبه باشد در اینکه از حلال یا از حرام است، خوردن آن حلال است.(۲)

● کنسرو ماهی و گوشت گوسفند یا گاو که در خارج بسته بندی شده است و در ایران به فروش می رسد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

چنانچه فروشنده مسلمان باشد و بگوید تحقیق کرده ایم و گوشت مذکّی است، یعنی

۱- . جامع المسائل (فارسی، فاضل)، ج ۲، سؤال ۱۲۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص۳۷۷، سؤال۵۸۷۹؛ اگر احتمال حیات آن تا زمان خارج کردن ماهی حامل از آب وجود دارد، اظهر حلّیت آن است و احوط حرمت است.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ج۲، ص ۴۲، مسئلهٔ ۴؛ گلپایگانی، وسیله النجاه، ج۲، مسئلهٔ ۴، ص ۲۴۳؛ سیستانی، منهاج، ج ۳، م ۸۸۰؛ خویی، منهاج، ج ۲، مسئلهٔ ۱۶۸۰؛ به همین مضمون: استفتائات تبریزی، سؤال۱۷۷۵؛ جامع الاحکام صافی، ج۲، سؤال ۲۰۳۳.

به صورت شرعی ذبح شده است، و احتمال صدق باشد، مانعی ندارد.(۱)

۲.۱.۲. خوردن حیوانات خشکی

• چه نوع از حیواناتی که در خشکی زندگی می کنند، حلال گوشت اند؟

چهارپایان در خشکی دو گروه اند: اهلی و وحشی.

۱. اهلی: گوسفند و گاو و شتر حلال است. اسب و قاطر و الاغ مکروه است و کراهت اسب کمتر است. خوردن حیوانات خشکی جز این ها، حرام است؛ مانند سگ و گربه و... .

۲. وحشی: آهو و بچۀ مستقل آهو، گاو کوهی، قوچ کوهی و الاغ وحشی (گورخر) حلال است. ازمیان حیوانات وحشی، گوشت درندگان حرام است. درنده، حیوانی است که پاره کند

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)؛ ج ۲، ص۱۹۹، سؤال ۱۷۷۸.

و دارای ناخن و دندان باشد. فرقی نمی کند مانند شیر، پلنگ، یوزپلنگ و گرگ نیرومند باشد یا اینکه مانند روباه و کفتار و شغال ضعیف باشد. همچنین خرگوش حرام گوشت است؛ اگرچه از درندگان نباشد.(۱)

● خوردن حشرات چه حکمی دارد؟

خوردن همهٔ انواع حشرات، حرام است.(۲)

● حکم خوردن پرندگان چیست؟

پرندگان به سه دستهٔ زیر تقسیم می شوند:

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئلهٔ ۵؛ منهاج الصالحین سیستانی، ج۳، مسئلهٔ ۸۸۱.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئلهٔ ۵، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص۵۹۴؛ ذیل مسئلهٔ ۲۶۲۴ سیستانی بنابر احتیاط واجب؛ استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص۳۸۷، سؤال۱۵۹۹؛ جامع المسائل (بهجت)، ج ۴، ص۵۴۲؛ کتاب الأطعمه و الأشربه.

پرندگان حلال گوشت

ازمیان پرنـدگان، تمام اقسام کبوتر حلال است؛ مانند قُمری که کبود است، دباسـی که نوعی کبوتر سـرخ است، ورشان که نوعی کبوتر سـفید است، درّاج قبـج (پرند ه ای شبیه کبک)، مرغ سـنگ خوار تیهو، مرغابی، پرندهٔ خوش صدا، هوبره، درنا و همهٔ اقسام مرغ خانگی و همهٔ اقسام گنجشک که ازجملهٔ آن ها بلبل، سار، چکاوک و آن پرند ه ای است که کاکل بر سر دارد.

پرندگان مکروه

هدهـد و خطاف که در خانه ها لانه می گـذارد و مأنوس ترین پرنـده به مردم است؛ جغد که دارای سـر و نوک کلفت است و گنجشک ها را شکار می کنـد و رنگش نقطه نقطه است: نصف آن سـیاه و نصف دیگرش سـفید است؛ کبوتر صوام و آن پرنـد ه ای است که رنگ خاکی و گردن دراز دارد و بیشـتر در درخت خرمـا بیتوته می کنـد؛ شـقراق و آن پرنـده ای سـبز و نمکی است و به انـدازهٔ کبوتر است و سـبز بودن آن خوب و پر است. در بال هایش سیاهی است و خطوط

سرخ و سبز و سیاه دارد.

خوردن این پرندگان، مکروه است و هیچ یک از این ها حتی خطاف، بنابر اقوا، حرام نیست.(۱)

پرندگان حرام گوشت

خفاش و طاووس و هر پرندهٔ صاحب پنجه حرام گوشت است؛ چه مانند باز، قوش، عقاب، شاهین و قرقی پنجه اش قوی باشد و با آن پرندگان را صید کند و بدرد؛ چه مانند لاشخور و کرکس، پنجه اش ضعیف و بدون قدرت باشد.

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئلهٔ ۶؛ توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص۵۹۵، مسئلهٔ ۲۶۲۴؛ گلپایگانی: پرستو حلال است و احتیاط واجب آن است که از خوردن گوشت هُدهُد خودداری کنند؛ نوری: پرستو حلال است و خوردن گوشت هُدهُد مکروه است. سیستانی: کشتن بعضی پرندگان مانند هُدهُد و پرستو مکروه است؛ زنجانی: احتیاط مستحب آن است که از خوردن گوشت پرستو و هدهد خودداری کنند.

نکته: برخی مراجع عظام، طاووس را حلال گوشت می دانند.(۱) همچنین بنابر احتیاط واجب باید از خوردن گوشت همهٔ اقسام کلاغ پرهیز کرد.(۲)

● ملاک تشخیص پرندگان حلال از پرندگان حرام چیست؟

معمولاً دو راه برای شناخت پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت وجود دارد؛ البته این دو راه برای شناخت هریک از پرندگانی است که در شرع مقدس، بر حلال یا حرام

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۶؛ توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص۵۹۵، مسئلهٔ ۲۶۲۴؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۳، ص۳۹۵، مسئلهٔ ۱۶۸۹؛ استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص۲۸۶، مسئلهٔ ۹۹۹؛ سیستانی: طاووس حلال گوشت است. فاضل: طاووس، بنابر احتیاط، حرام گوشت است.

۲- . توضیح المسائل مراجع، مسئلهٔ ۲۶۲۴؛ خویی: کلاغ حرام گوشت است؛ امام، تحریرالوسیله، ترجمه؛ ج ۳، ص۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۶و۷. حتی زاغ و آن کلاغ زراعت است؛ بلکه حرمت، در هر نوع کلاغ، خالی از قرب نیست.

بودن آن ها تصریح نشده است. این روش دربارهٔ پرندگانی که نصّی بر حکم آن ها از حیث حلال و حرام وجود دارد، صدق نمی کند. این دو راه عبارت است از:

۱. اینکه هنگام پرواز، بال زدن آن بیشتر باشد تا نگه داشتن بال؛ یعنی پرند ه ای که بال زدنش بیشتر باشد، حلال است و پرند ه ای که بال ها را بیشتر درحال پرواز نگه دارد، حرام است؛

۲. پرند ه ای که سنگدان یا چینه دان یا انگشت جدایی مانند شست انسان دارد، حلال و پرنده ای که این ها را ندارد، حرام است؛ پس پرند ه ای که یکی از این سه نشانه را دارد، حلال است و پرند ه ای که هیچ یک از آن ها را ندارد، حرام است.

پرندگان دریایی و پرندگانی که در خشکی زندگی می کنند، در دو ویژگی ذکرشده مساوی اند. پس هر پرنده که بال زدنش بیشتر از نگه داشتن بالش باشد، یا در آن، یکی از این سه نشانه باشد، حلال است؛ اگرچه ماهی می خورد. هر پرنده که نگه داشتن بالش بیشتر از

بال زدنش باشد یا هیچ یک از آن سه را نداشته باشد، حرام است.(۱)

● خوردن تخم پرندگان چه حکمی دارد؟

تخم پرنده ها در حلال بودن و حرام بودن، تابع خود پرنده هاست؛ پس تخم پرندهٔ حلال گوشت، حلال و تخم پرندهٔ حرام گوشت، حرام است. تخمی که مشتبه باشد که از کدام یک از آن هاست، آن که دو طرفش مختلف است و سروته آن از یکدیگر تشخیص پذیر است، مانند تخم مرغ، حلال است و آن را می خورند. در صورتی که هر دو طرفش متفق باشد، حرام است و آن را نمی خورند.(۲)

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۷؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۸.
۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۷۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۱۲.

● آیا با کَندن سر گنجشک، گنجشک حلال می شود؟

گوشت گنجشک حتی با کندن سر آن، حلال نمی شود و خوردن گوشت آن حرام است.(۱)

● خوردن گوشت خام چه حکمی دارد؟

گوشتی که خوردنش حلال است، خوردن آن به طور خام و پخته و حتی سوخته، جایز است؛ درصورتی که موجب ضـرر نباشـد. البته خوردن گوشت تازه، بدون آنکه با آفتاب و آتش و پاشـیدن نمک بر آن، تغییر کرده باشد و همچنین خشک کردن آن در سایه و خوردن آن، مکروه است.(۲)

۲.۱.۳. احکام دیگرِ خوردن

● خوردن گِل چه حکمی دارد؟

خوردن گِل و خاک حرام است. گِل، خاک مختلط با آب است؛ البته خوردن آنچه از خاک و

۱- . استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص۲۷۷، مسئلهٔ ۹۶۸.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۸۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۳۱.

کلوخ ریز با گندم و جو مختلط است و با آن، آرد و در آن، مستهلک می شود، اشکالی ندارد. همچنین خوردن آنچه از غبار و خاک روی میوه ها و مانند آن می نشیند، اشکالی ندارد.(۱)

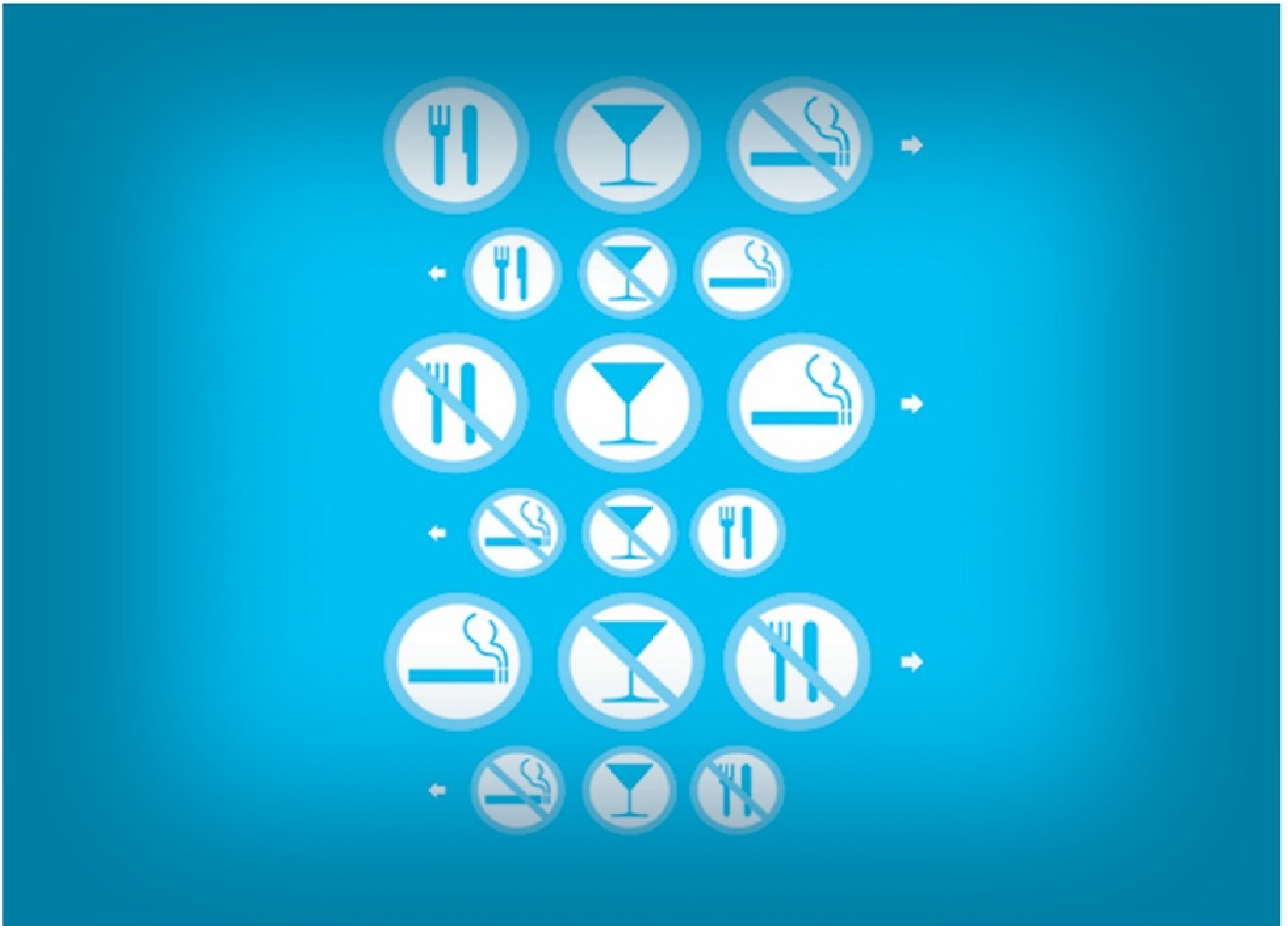
● خوردن ماسه و سنگ و انواع معدن چه حکمی دارد؟

ظاهراً ماسه و سنگ و انواع معدن حکم گل را ندارد؛ پس خوردن همهٔ آن ها درصورت نداشتن ضرر، حلال است.(۲)

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج۲، مسئلهٔ ۲۶۲۸؛ سیستانی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج۲، مسئلهٔ ۲۶۲۸؛ سیستانی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

تصویر

● خوردن خاک کربلا چه حکمی دارد؟

از خاک ها، خاک قبر آقایمان اباعبدالله الحسین را برای شفاگرفتن استثنا کرده اند و خوردن آن برای غیراستشفا و نیز بیشتر از مقدار یک نخود متوسط از آن، جایز نیست.

نکتهٔ ۱: برای گرفتن تربت مقدس سیدالشهدا و خوردن آن در وقت لزوم، آداب و دعا هایی وجود دارد؛ البته این آداب برای سریع شدن اجابت و از شرط های کمال است، نه آنکه جوازِ خوردن آن باشد.

نکتهٔ ۲: محل گرفتن تربت، به طور قدر متیقّن، همان قبر شریف است و نیز آنچه عرفاً به آن ملحق است. احتیاط آن است که به آن اکتفا کنیم. احتیاط بیشتر از آن این است که تربت های این زمان ها را برای استفاده، به آب یا غیر آن ممزوج کنیم؛ به طوری که مستهلك شود. البته اشکالی ندارد از حائر شریف و غیر آن، تا حدود یک ونیم کیلومتر و بلکه بیشتر از آن، تا حدودی که احادیث بر آن مشتمل است، برای استشفا به قصد رجا گرفته شود.

ص:۶۱

خوردن آن حرام نیست؛ لیکن ترک احتیاط، سزاوار نیست.

نکتهٔ ۳: طریقهٔ خوردن تربت مقدس برای استشفا، یا فروبردن آن در حلق و بلعیدن است یا حل کردن آن در آب و آشامیدن است یا ممزوج کردن آن با شربتی است.(۱)

● خوردن خاک قبر پیغمبر وائمه چه حکمی دارد؟

خاک و گِل قبر پیغمبر و ائمه، اگر با آب یا شربتی ممزوج شود و در آن مستهلک و حل شود و آن آب و شربت را به قصد تبرّک و استشفا بخورند، اشکالی ندارد.(۲)

۱- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۹،۱۰، ۱۱ و ۱۲.

۲- . امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئلهٔ ۹؛ توضیح المسائل مراجع، مسئلهٔ ۲۶۲۸؛ بهجت: مظنون این است که خوردن تربت حضرت رسول اکرم و سایر ائمّهٔ طاهرین برای شفا، در این حُکم مثل تربت امام حسین باشد؛ اگرچه احوط این است که آن را در آب مخلوط کنند، به طوری که مستهلک شود.

● حکم خوردن و آشامیدن چیز نجس چیست؟

خوردن و آشامیدن چیز نجس، حرام است.(۱)

● خوردن آنچه برای انسان مضر است، چه حکمی دارد؟

خوردن چیزی که برای انسان ضرر دارد، حرام است.(۲)

● اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد، چه وظیفه ای دارد؟

اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد یا با لباس نجس نماز می خواند، لازم نیست به

۱- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۱۴۱؛ نوری: خوردن و آشامیدن چیز نجس و چیز متنجّس حرام است. خویی و تبریزی و زنجانی: خوردن و آشامیدن چیز متنجّس حرام است.

۲- . توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۶۰۰ ، مسئلهٔ ۲۶۳۰؛ گلپایگانی و نوری: ولی اگر ضرر کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست؛ خوئی و فاضل و تبریزی: خوردن چیزی که موجب مرگ می شود یا برای انسان ضرر کلّی دارد، حرام است؛ مکارم و سیستانی و زنجانی: ضرر مهمی دارد؛ زنجانی: مثل اینکه به نقص عضو می انجامد؛ صافی: خوردن چیزی که برای عقل انسان یا سلامتی او ضرر دارد، حرام است؛ ولی اگر ضرر موقّت یا کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست.

او بگوید.(۱)

• اگر شخصی در بین غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، چه وظیفه ای دارد؟

۱. اگر صاحب خانه در بین غـذاخوردن بفهمـد غذا نجس است، باید به مهمان ها بگوید؛(۲) ۲. وقتی یکی از مهمان ها بفهمـد، لازم نیست به دیگران خبر دهـد؛ ولی چنانچه طوری با آنان معاشـرت دارد که می داند به واسـطهٔ نگفتن، خود او هم نجس می شود، باید بعد از غذا به آنان بگوید.(۳)

ص:۶۴

۱- . توضـیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۱۴۳؛ بهجت: مگر اینکه با او طوری معاشـرت داشـته باشـد که اگر نگویـد، لوازم مشترک بین آن دو نجس خواهد شد.

۲- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۱۴۵؛ مکارم: بنابر احتیاط باید...

۳- . همان؛ مکارم: فقط خودش باید اجتناب کند؛ مگر اینکه با او معاشرت داشته باشند که برای جلوگیری از آلودگی خودش، می تواند بعد از خوردن غـذا به آنان بگوید که دست و دهان خود را آب بکشـند. خویی، گلپایگانی، تبریزی و صافی: چنانچه طوری با آنان معاشـرت دارد که ممکن است به واسطهٔ نجس بودن آنـان... . صافی: یا بعـد از غـذا به آنان بگویـد یا خودش به وظیفـهٔ شخصـی خود عمل کنـد. سیسـتانی: چنانچه طوری با آنان معاشـرت دارد که به واسطهٔ نجس بودن آنان، خود ازنظر ابتلای به نجاست، به مخالفت حکم الزامی مبتلا می شود، باید به آنان بگویـد. زنجانی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که بداند به واسـطهٔ نجس بودن آنان، لوازم منزل او نجس می شود و از نجاسـت آن به گونه ای غفلت کرده است که برای مثـال، خوردن چیز نجس را سـبب می شود یـا سـبب می شود در لباس یا بـدن نجس نماز بخوانـد و دیگر در وقت، نمازش را با لباس یا بدنِ پاک نخواهد خواند، لازم است بعد از خوردن غذا به آنان بگوید.

● آیا خوردن تخم مرغ مکروه است؟

خوردن تخم مرغ مکروه نیست.(۱)

● با آنکه خوردن پنیر مکروه است، می گویند: خوردن آن در روز اول ماه مستحب است، آیا این موضوع صحت دارد؟

ترغیب به خوردن پنیر در روز اول ماه در روایت وارد است؛ یعنی خوردن آن در این روز مستحب است. همچنین خوردن آن در شب مستحب و در صبح مکروه است؛ ولی در هر صورت، خوردن آن با مغز گردو کراهتی ندارد.(۲)

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص۴۷۷، س۱۹۳۹.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص۱۲۰ و ۱۲۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ أَکْلِ الْجُبُنِّ بِالْعَشِی وَ کَرَاهَهِ أَکْلِهِ بِالْغَدَاهِ، حدیث۳۱۳۸۴؛ استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص۴۰۱، سؤال۱۷۷۲؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص۳۸۲، سؤال۵۹۰۲: بهتر این است که با گردو خورده شود.

• برخی خانواد ه ها به قصد خیر و برکت هنگام خوردن برنج، از ظرفی استفاده می کنند که آیات قرآنی ازجمله آیه الکرسی روی آن نوشته شده است. آیا این کار اشکال دارد؟

اگر با وضو باشند یا غذا را با قاشق از ظرف برمی دارند، اشکال ندارد.(۱)

• شخصـــی که خون را نجس ندانـــد و به نجســـی و پاکی معتقد نباشد و در عمل هم تطهیر را رعایت نکند، رفت وآمد با او و خوردن غذا در منزلش چه حکمی دارد؟

اگر شخص یقین ندارد که در اثر ملاقات و تماس با نجاست، نجس شده است، پاک است و خوردن غذا اشکال ندارد.(۲)

۱- . آیت اللّه خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال۱۵۵.

۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص۱۰۸، سؤال۲۸۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص۳۸۴، سؤال۵۹۱۲، تا یقین به حرام نباشد، جایز است (بهجت).

• جاهایی دعوت می شویم که یقین داریم حساب سال ندارند. غذاخوردن یا تصرف دیگر ما در منزل آنان چه حکمی دارد؟

اگر نمی دانیم که به همان غذا یا چیز های دیگر، خمس تعلق گرفته است یا نه، می توانیم از آن ها استفاده کنیم.(۱)

• رسم است که پس از دفن و... شـــرکت کننـــدگان در مراسم، در منزل یا تالار، از طرف صاحب عزا پذیرایی می شوند. غذا خوردن در چنین مراسم چه حکمی دارد؟

غذاخوردن اشکال ندارد؛(۲) هرچند مستحب است تا سه روز برای اهل عزا غذا بفرستند که

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص۴۲۴، سؤال۲۳۹؛ جامع الاحکام (صافی)؛ ج ۱، ص۲۱۶، سؤال۷۸۴؛ استفتائات (بهجت)؛ ج ۴، ص۲۲۲، سؤال۵۴۰۶؛ استفتائات جدید (مکارم)، ج ۳، ص۱۱۴، سؤال ۳۴۲.

۲- . استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص۳۹۲، سؤال ۱۳۹۷.

آنـان بتواننـد عزاداری کننـد. غـذاخوردن نزد ایشـان مکروه اسـت؛ بلکـه در روایت آمـده است عمـل مردم در دوران جـاهلیت است. البته اگر غذانخوردن نزد صاحبان عزا سبب اذیت آنان شود، غذاخوردن اشکالی ندارد.(۱)

● پذیرایی از شرکت کنندگان در مراسم عزاداری با اموال میّت که هنوز تقسیم نشده است، چه حکمی دارد؟ و درصورت وجود افراد صغیر در ورّاث، اصل عمل و شرکت در آن مراسم چه حکمی دارد؟

تقسـیم شدن اموال ملاک نیست؛ بلکه درک رضایت صاحبان حق کافی است؛ یعنی همین که احساس کنیم ورثه راضـی هستند، کافی است و با وجود وارث صغیر، باید با اذن ولیّ یا قیّم شرعی آنان باشد.(۲)

۱- . عروه، ج۱، فصل سی ام: در آداب مستحب دفن.

۲- . استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص۳۹۳، سؤال ۱۳۹۸؛ چنانچه رفت وآمد شـما به مصلحت صغار باشد و به اندازه ای که مصرف می کنید، مالاً یا عملاً به آنان کمک کنید، رفت وآمد مانعی ندارد؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۵، ص۱۳۳.

• آیا شخص ارمنی می تواند گوسفندی را با نذر کردن برای امام حسین به هیئت عزاداران سیدالشّهدا بدهد؟ خوردن گوشت چه حکمی دارد؟

نذر ارمنی صحیح است و خوردن گوشت حیوان نذرشده نیز اشکال ندارد.(۱)

• خوردن بعضــی از غذاها مثل کالباس و سوســیس که اگر تحقیق شود، اکثر پزشــکان آن ها را برای سلامتی معده مضر می دانند، ازلحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

اگر به بودنِ چیز حرامی در آن یقین نداریم، خوردنش اشکال ندارد؛ البته اگر ضرر قابل توجهی داشته باشد، خوردنش جایز نیست.(۲)

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۴۶۲، سؤال ۱۳.

۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۵۰۹، سؤال ۱۵.

● چیـــدن میوه از باغ کشاورزی، برای خوردن در همان محل، بدون اجازه از صاحب باغ، حلال است یا خیر؟ و اینکه می گویند به اندازهٔ خوردن حلال است و برای بردن حلال نیست، صحیح است؟

اگر درخت میوه در سر راه رهگذر باشد، می تواند درحال عبور از خیابان، از میوهٔ آن درخت در همان جا بخورد. به شرط آنکه از حدّ سیری و نیاز تجاوز نکند؛ یعنی در خوردن زیاده روی نکند.(۱)

نکته: درصورت ورود به باغ دیگران جایز نیست.

● خوردن نیم خوردهٔ سگ و خوک و کافر چه حکمی دارد؟

نیم خوردهٔ سگ و خوك و کافر نجس است و خوردن آن حرام. نیم خوردهٔ حیوانات حرام گوشت

ص:۷۰

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۵۱۱، سؤال ۱۹.

پاک است و خوردن آن مکروه.

نکته: برخی مراجع عظام نیم خوردهٔ گربه را مکروه نمی دانند.(۱)

● پنیر های خارج با پنیرمایهٔ رینت مخلوط است و به طوری که معلوم است این ماده از شکم حیوانی در می آید، خوردنش چه حکمی دارد؟

پنیرمایهٔ رینت اگر معلوم نباشد که از حیوان حرام گوشت است و از خارج با نجاست تماس پیدا نکرده باشد، خوردن پنیری که با آن مخلوط است، مانعی ندارد.(۲)

۱- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۵۶؛ خویی: کافر غیرکتابی، بلکه کتابی نیز بنابر احتیاط واجب... . تبریزی: کافری که از اهل کتاب یعنی یهودی و نصرانی و مجوسی نباشد. خویی و تبریزی: خوردن آن جز از غیرگربه مکروه است. مکارم: آب نیم خوردهٔ حیوانات نجس مانند سگ و خوک نجس است؛ اما نیم خوردهٔ حیوانات حرام گوشت، مانند گربه و جانوران درنده، پاک است؛ هرچند خوردن آن مکروه است. زنجانی: نیم خوردهٔ سگ و خوک و کافر غیرکتابی، نجس و خوردن آن حرام است؛ بلکه بنابر احتیاط باید از نیم خوردهٔ هر کافری اجتناب کرد. نیم خوردهٔ حیوانات حرام گوشت، پاک و خوردن آن، مگر از گربه، مکروه است.
۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۵۰۸، سؤال۱۳.

۲.۲. احکام آشامیدنی ها

● خوردن شراب و مسکرات چه حکمی دارد؟

نوشیدن شراب و هر مایع مست کننده ای نه تنها حرام است، بلکه در برخی اخبار، آن را از گناهان بزرگ شمرده اند. اگر کسی آن را حلال بداند، درصورتی که ملتفت باشد که لازمهٔ حلال دانستن آن، تکذیب خدا و پیغمبر است، کافر محسوب می شود.(۱)

● نشستن بر سر سفر ه ای که در آن شراب می خورند و خوردن چیزی از آن، چه حکمی دارد؟

نشستن بر سر سفر ه ای که در آن شراب می خورند، اگر انسان یکی از آنان حساب شود، نیز خوردن چیزی از آن سفره، حرام است.(۲)

ص:۷۲

۱- . توضیح المسائل مراجع، ج۲، مسئلهٔ ۲۶۳۳.

۲- . توضیح المسائل مراجع، ج۲، مسئلهٔ ۲۶۳۴؛ بنابر احتیاط واجب نباید نشست (امام و بهجت)؛ و چیزخوردن از آن سفره بنابر احتیاط واجب جایز نیست (زنجانی و سیستانی).

• شرکت در سر سفرهٔ شراب، اگر برای تبلیغ احکام دینی باشد، چه حکمی دارد؟

در سر سفره هایی که مشروب می خورند، حاضر نشوید و تبلیغ را در زمان ها و مکان های دیگر انجام دهید.(۱)

• اگر کسی مشروبی نوشید، آیا تا چهل روز نماز او صحیح نیست؟

نماز او صحیح است، یعنی قضا ندارد؛ ولی مقبول نیست، یعنی ثواب مترقب را ندارد.(۲)

نکته: درنتیجه، چنین شخصی باید نمازش را بخواند و حدیث شریفی که در این زمینه وجود دارد، نشان دهندهٔ بزرگی گناه این عمل است.

• «الگزیرها» شربت هایی هستند که حاوی بیش از ۳درصد الکل اتانول

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص۴۰۱، سؤال۱۷۷۳.

۲- . استفتائات (بهجت)، ج ۴، سؤال ۵۹۳۶.

مست کننده اند. این شربت ها را بیشتر برای اطفال مصرف می کنند و گاه هم برای بزرگ سالان تجویز می شود. تجویز و فروش و خوردن این نوع شربت ها چه حکمی دارد؟

شربت های دارویی که به آن ها شراب نمی گویند، چنانچه با شراب مخلوط نباشد، استعمال آن ها برای مداوا مانعی ندارد. صِرف داشتن الکل، ملاک حرمت نیست.(۱)

• کم خوردن شراب، مثل یک قاشق آن برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی کند. چرا اسلام خوردنِ حتی ذرّه ای از آن را حرام می داند؟

می گویند کم خوردن شراب برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی کند؛ اما اسلام حتی ذره ای از آن را حرام می داند. در این حکم اسلامی، فقط ضرر ملاک نیست.(۲)

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص۲۵، سؤال۷۹.

۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۵۱۰، سؤال۱۶.

● آب زراعتی درصورت نارضایتی مالکین آن، برای آشامیدن مباح است یا خیر؟

در فرض مسئله، بدون رضایت مالك جایز نیست.(۱)

● ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته اند، خوردن و آشامیدن از آن چه حکمی دارد؟

خوردن و آشامیدن از ظرفی که از پوست سگ یا خوك یا مردار ساخته اند، حرام است.(۲)

● نوشابه های موجود در بازار که بعضـــی از آن ها را مانند کوکاکولا و پپسی کولا و...، در داخل تولید می کنند و گویا مواد اصلی آن ها از خارج وارد می شود و احتمال

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۱، سؤال۲۲.

۲- . توضیح المسائل مراجع، ج۱، مسئلهٔ ۲۲۵؛ خویی و سیستانی و تبریزی: درصورتی که رطوبتی موجب نجاستش شده باشد. بهجت: درصورتی که بداند ظرف موجب نجاست خوردنی می شود؛ ولی اگر علم نداشت، بنابر احتیاط اجتناب کند. اراکی: آشامیدن از آن ظرف حرام است و همچنین خوردن چیزی از آن درصورتی که دارای رطوبتی باشد که موجب نجس شدن آن چیز شود.

دارد از الکل در آن ها استفاده کرده باشند، چه حکمی دارد؟

پاک و حلال است؛ مگر اینکه مکلّف، خود، یقین حاصل کند با الکل مست کننده ای مخلوط است که آن هم در اصل، مایع است.(۱)

• بعضـــی شـــربت هایی که فقط جنبهٔ تقویتی دارد، همچنین بعضی از شربت های سینه برای بزرگ سال و حتی اطفال، در فرمول خود، الکل طبّی مست کننده دارد. تجویز آن ها به وسیلهٔ پزشکان یا فروش آن ها در داروخانه ها چه حکمی دارد؟ آیا نجاست آن ها و وجود الکل در آن ها را باید به مریض گوشزد کنیم؟

اگر معلوم شود در آن شراب حرام هست، تجویز و صِرف (خوردن) آن جایز نیست؛ البته اگر

۱- . آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال۳۰۸.

ضروری باشد و مداوایش جز با آن ممکن نباشد، خوردنش جایز است؛ همچنین اگر شک دارد در آن دارو شراب هست یا نه، خوردنش اشکال ندارد و تحقیق بسیار لازم نیست.(۱)

ص:۷۷

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص۵۱۵، سؤال۲۶.

تصویر

نسخهٔ دیجیتالی رهنما
مرکز پخش: مشهد مقدس، نبش ورودی باب الجواد علیه السلام
فروشگاه عرضهٔ محصولات رضوی
تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

ص:۷۸

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹
امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹